

## **Geleefde ruimte, persoon en thuis: de beelden, schilderijen en interieurs van Pépé en Marlin Grégoire en Albert Niemeyer**

Toespraak Michiel Korthals, uitgesproken bij de opening van de tentoonstelling van deze drie kunstenaars in Laren op 12 september 2015.

Dames en heren, deze presentatie in het huis van Pépé en Marlin Grégoire laat ons genieten van een proces in drieën: *Plaats, persoon, en plek*, of wel: ruimte, persoon en thuis. Deze drie perspectieven beheersen het werk van de drie tentoongestelde experts. Het zijn experts op het gebied van ruimte, persoon, thuis of beter gezegd: deze drie zijn experts op het gebied van *geleefde ruimte, persoon en geleefd huis*. *Geleefd*, want bij ruimte, persoon en plek gaat het steeds om de onuitputtelijke stroom van menselijke ervaringen en belevingen. Bij deze trits hoort nog een andere: beeld, schilderij en wand. En nog een drietal: vol met kleur, textuur en vorm (en nu hou ik op met tellen). Deze woorden verraden al een beetje wie ik ben: filosoof, emeritus hoogleraar, en altijd bezig het concrete met het conceptuele te verbinden. Al deze categorieën zijn aanwezig bij de drie kunstenaars, maar Pépé legt het accent op de ruimte, Albert op de persoon en Marlin op thuis.

Onder *plaats* versta ik de combinatie van ruimtes met dingen, voorwerpen, en processen; simpelweg ook meters in de hoogte, de lengte en de breedte en de beleving daarvan. Beelden doorkruisen de ruimte en geven ons een plaats, wij geven hen een plaats: ruimte is nooit zomaar een leeg gat, maar een beleefde structuur. De ruimte geeft ons via onze beleving daarvan vrijheid en structuur. Het is een materiele ruimte, waarbij we zijn vastgehaakt aan de voorwerpen, de processen en de structuur van onze omgeving; de omgeving zit vastgehaakt in ons.

*Persoon* is de mens met al zijn of haar kanten, lagen, falen en succes, maar ook met zijn lichaam en de dingen rond dat lichaam. Mensen zitten niet alleen in verhalen, zijn niet alleen bezig met en op zoek naar verhalen. We leven in een materiele wereld, we zijn er in betrokken, en vallen er zelfs mee samen.

*Plek* is je huis, waar je je thuis voelt; niet alleen een plek waar je trots op bent, maar ook die je ongelukkig kan maken, of waar je over kunt klagen. Plek laat je klagen en steunen, maar laat je ook lachen en genieten.

De drie kunstenaars maken reeds lang in de Universiteit van het Leven langdurige studies van menselijke ervaringen met omgeving, hun context, hun geleefde wereld. Ze doordenken die, betrekken die op zichzelf en komen met een product dat doordacht is, en gericht op geschiedenis, levensfasen, levenservaringen van mensen en hun omgang met voorwerpen en processen. De mens is niet een onafhankelijk wezen; integendeel, mensen zijn betrokken op hun omgeving en hun lichaam, op objecten, op hun plek, op de ruimte. Daarin steken onontkoombare menselijke eigenschappen als kwetsbaarheid, veelzijdigheid, complexiteit, ambiguïteit, onenigheid, onvolledigheid. Het Ik is geen baas in eigen huis, geen heerser maar vat vol tegenstrijdigheden met toch ergens een eenheid. Het ik is niet een beer in hol, die uit dat hol gekropen de wereld in rent en zich die toe-eigent. De omgeving, de ruimte, de plek zit al in die beer. We worden tijdens deze presentatie geconfronteerd met materiele symfonieën van kleur, vorm en textuur en met de soevereiniteit van de materiële, gekleurde voorwerpen en omgeving.

### **Kleur, vorm en textuur in beeld, schilderij, wand**

Waarom eigenlijk kleur? Er zijn hele mooie en provocerende kunstwerken gemaakt in wit of zwart. Denk aan Malevitsch met zijn wit suprematistisch kruis en zwart vierkant, aan Schoonhoven of Herman de Vries. Ik begrijp en voel wel dat het oneindige of volmaakte verbeeld moet worden, Joost Zwagerman heeft er twee weken geleden in Trouw een loflied op geschreven. Hij ziet in wit de leegte, het niets, de totale helderheid. Maar wit geeft ook schijnhelderheid, een 'Appearance of Clarity: Works in Black and White', zoals de titel van een tentoonstelling in het Metropolitan Museum of Art in New York heet. Helderheid en zuiverheid zijn waanideeën; erger, ze leiden tot weg helderen en weg zuiveren. Bovendien, het is wel een rage geworden: alles wit en of zwart. Hier, bij Pepe, Albert en Marlin is geen angst voor kleur, en geen vlucht in zwart, grijs en wit, veel interieur mensen prediken wit ook veel chique auto's zijn wit. Er is angst voor kleur bij mensen die 's avonds achter zwaar becamerade elektronisch beveiligde hekken wonen, angstig om hun bezit te beschermen. Wit lijkt neutraal, niet opvallend, maar het is natuurlijk zeer opvallend, zeker wanneer het op een tank of SUV zit. Zwart is de kleur van de dood, van treurnis en rouwen. Het is plechtig. Weinig vreugdevol. Het leven is te kort om je zelf rond te wentelen in uitsluitend wit en zwart. Alleen monniken kunnen dat.

Hier geen leegte, geen niets van wit of zwart, geen angst voor kleur: mensen zijn levende wezens, en net als alle levende wezens krijgen wij onze energie van de zon. De zon, die ons alles geeft, is vol van kleur, en vanuit de zon zie je dat ook wit niet wit is, en vele schakeringen kent, net als zwart. Laat maar eens een muur in uw kamer door een schilder wit schilderen, en de volgende dag een andere muur door een andere schilder, ook wit: geen wit is hetzelfde. Dus, met Schönbergs Gurrelieder, leve de pracht van kleur:

Im Westen wirft die Sonne  
Von sich die Purpurtracht  
Und träumt im Flutenbette  
Des nächsten Tages Pracht.

En dan de vorm, de veelzijdige vorm, de kromming, de bol, de cilinder, Escher achtige sculpturen, in de lijst en buiten de lijst. Geen strakke, naar het oneindige reikende lijnen. Ten slotte textuur. Ook hier is een correctie van veel moderne textuur op zijn plaats, want die is zo glad als maar mogelijk is, zoals kunststof, je hand, en daarmee je hele lichaam glijdt ervan af denk je dan. Bij deze kunstenaars zijn de materialen en hun oppervlakte, de textuur dus, levend; ze spelen in op je tastgevoel en je huid. Of we het nu hebben over linnen, zijde, brons of steen, het is wat je met je vingers kan voelen en het geeft hand kennis, niet hoofd kennis.

In zijn bronzen en fotosculpturen is Pépé een meester van de ruimte; hij neemt ons mee in de ruimte. Juist ook de miniaturen zijn ruimte bepalers, zoals die van het beeldje met een mens bovenaan de trap, dat beeldje pakt ons en laat ons die trap beklimmen, tegelijk, na de laatste trede, kan je hard vallen; vele voetballers, advocaten en andere voormalig bekende Nederlanders kunnen daarover meepraten. Het beeld voor het ziekenhuis in Hilversum: een stuk brons van 5000 kg staat daar vrolijk en zwaar naar ons te zwaaien. De nieuwste fotosculpturen slepen ons mee in een gefragmenteerde wereld, waar beelden over elkaar heen duikelen.

Albert geeft heel veel aandacht voor wat velen slechts details noemen: het frame, de lijst, de gebruikte papiertjes en dingetjes uit de tijd van een persoon. Hij verdiept zich heel lang in bepaalde persoonlijkheden: revolutionaire. Dat is belangrijk voor ons gevoel van verbondenheid met het verleden en voor ons verlangen naar voorbeelden en rol modellen.

Totaal gefocust daarop, maakt hij geleefde portretten van een persoon, maar ook van de tijd waarin die persoon leefde. Braque, Picasso, Juan Gris maakten collages, vlak voor de Eerste Wereldoorlog, sommige schilders maakten al eerder geschilderde collages, zoals Van Gogh, met Stilleven met bord met uien, tegelijk een zelfportret van hem. Maar Alberts kunstwerken gaan niet over groente, planten en onpersoonlijke voorwerpen. Zij zijn veel persoonlijker, het zijn stillevens van persoonlijkheden van geleefd menselijk leven, met zowel lokale elementen, zoals gebruiksvoorwerpen, als bovenlokale contexten. Zijn werk toont hoe brokjes een leven bij elkaar sprokkelen. Net als bij Pépé's werk is hier opvallend de aandacht voor details, de precisie, de doordachtheid. Het zijn bovendien niet echt schilderijen, maar ook sculpturen.

Ik zelf ben zeer getroffen door het schilderij van Stevenson's maaltijd, A Dinner for Ten, met veel details en heel veel potjes en schoteltjes met lekkers, armen en handen die naar elkaar reiken en tegelijk een grote structuur van vriendschap. Met zijn dynamiek en veelzijdigheid concurreert het met een mij heel bekend schilderij van Charley Toorop, Maaltijd met vrienden, dat veel statischer en formeler is.

Marlin's werk is een feest van kleur en textuur. Flamboyant, barok, stijlvol en ook rustig gevend, simpel zijn haar kenmerken. Thuis gaat het om behang en gordijnen, en het hele interieur. Ze beschikt over prachtige stoffen, met fijn geborduurde details maar ook over rustgevende gordijnen, en kan behang op onverwachte plaatsen laten spreken. Daarmee prikkelt en probeert ze, maar Marlin beseft dat ze niet in het in te richten huis woont en leeft. Ze is dus dienstbaar; zoekt de vele kanten van de klanten op, zodat er inderdaad een thuis gecreëerd wordt. Ook hier wordt mensenkennis ingezet, over hoe de persoon eruit ziet, hoe daarmee om te gaan, wat de persoon wil en niet wil. Je ziet Marlin denken: 'Hoe kan ik die man en vrouw prikkelen om even die omslag, soms die hele kleine omslag te maken, zodat je weer interieur hebt dat de vele kanten waardeert die je in je hebt.' Geen simpele rechtlijnige harmonie van alleen wit of zwart; probeer ergens eens variatie. Verschillende stijlen prikkelen elkaar; variatie, afwisseling, en toch rust en een bepaalde eenheid leiden niet tot overdaad. Mensen bestaan uit verschillende lagen die niet altijd in zoete vrede met elkaar samenleven. Een daarop afgestemd interieur kan helpen een goede samenwerking tussen die lagen tot stand te brengen.

Ruimte, persoon en thuis, of .... plaats, persoon en plek: het is de moeite waard je in deze drie perspectieven te verdiepen, en het werk van Pépé, Albert en Marlin inspireert u daarbij. In wat voor ruimte wil je leven, welke persoon wil je zijn, wat voor thuis heb je nodig? En als u hun werk dagelijks om uw heen heeft, is er geen ophouden meer aan, dan liggen de antwoorden voor het oprapen.